॥ श्री गणेशाय नमः ॥

॥ नेपाली सनातन नागपूजा विधिः ॥

श्रावण शुक्ल पञ्चमी (नाग पञ्चमी विशेष पूजा तथा सङ्कल्प)

१. आवश्यक पूजा सामग्रीहरू

- नागको तस्बिर (चित्र), गाईको गोबर र दूबो
- गाईको शुद्ध काँचो दूध, खीर र लाभा (लाजा/मकै-धानको भुटेको फूल)
- अक्षता, चन्दन, सिन्दूर, अबिर, केसरी, जनै, सुपारी, सिक्का (दक्षिणा)
- फूल, दुबोको माला, तील, जौ, कुश, पञ्चामृत, मौसमी फलफूल
- धूप, घिउको बत्ती (दीप), कपुर, जलपात्र र अर्घ्यपात्र

२. प्रारम्भिक पवित्रीकरण

आचमन (तीन पटक जल पिउने):

- ॐ केशवाय नमः (जल पिउने)
- ॐ नारायणाय नमः (जल पिउने)
- ॐ माधवाय नमः (जल पिउने)
- ॐ गोविन्दाय नमः (हात धुने)

पवित्रीकरण मन्त्र:
ॐ अपवित्रः पवित्रो वा सर्वावस्थां गतोऽपि वा ।
यः स्मरेत्पुण्डरीकाक्षं स बाह्याभ्यन्तरः शुचिः ॥

३. विशेष सङ्कल्प (Sankalpa)

(दाहिने हातमा कुश, अक्षता, तील, जल, फूल र दक्षिणा लिएर निम्न सङ्कल्प उच्चारण गर्नें:)

ॐ विष्णुर्विष्णुर्विष्णुः श्रीमद्भगवतो महापुरुषस्य विष्णोराज्ञया प्रवर्तमानस्य अद्य श्रीब्रह्मणो द्वितीये परार्धे श्रीश्वेतवाराहकल्पे वैवस्वतमन्वन्तरे अष्टाविंशतितमे कलियुगे कलिप्रथमचरणे भरतवर्षे जम्बूद्वीपे हिमवत्खण्डे नेपालदेशे **...[आफ्नो स्थान/जिल्ला]...** क्षेत्रे, श्रावणमासे शुक्लपक्षे पञ्चम्यां तिथौ **...[वारको नाम]...** वासरे **...[आफ्नो गोत्र]...** गोत्रोत्पन्नः **...[आफ्नो नाम]...** शर्मा/वर्मा/गुप्त/दासोऽहम् ममोपात्त-दुरितक्षयद्वारा श्रीपरमेश्वर-प्रीत्यर्थं मम सपरिवारस्य सर्वतो वायु-अग्नि-चोर-सर्प-वज्रभय-निवारणार्थम्, कुल-सन्तति-धन-धान्य-आरोग्य-सुख-शान्ति-समृद्धि-प्राप्त्यर्थं च अष्टनाग-सहित-नागदेवतानां प्रसन्नतार्थं यथामिलित-उपचारैः नागपूजां करिष्ये ॥

४. अष्टनाग ध्यान तथा आवाहन

ध्यान मन्त्र:
अनन्तं वासुकिं शेषं पद्मनाभं च कम्बलम् ।
शङ्खपालं धृतराष्ट्रं तक्षकं कालियं तथा ॥
एतानि नव नामानि नागानां च महात्मनाम् ।
सायं काले पठेन्नित्यं प्रातःकाले विशेषतः ।
तस्मै विषभयं नास्ति सर्वत्र विजयी भवेत् ॥

आवाहन (अक्षता र फूल चढाउने):

ॐ अनन्ताय नमः, ॐ वासुकये नमः, ॐ शेषाय नमः, ॐ पद्माय नमः, ॐ कम्बलाय नमः, ॐ शङ्खपालाय नमः, ॐ धृतराष्ट्राय नमः, ॐ तक्षकाय नमः ।

५. पञ्चोपचार तथा मुख्य पूजा विधि

1. **पाद्य-अर्घ्य-आचमन:** ॐ नागदेवताभ्यो नमः पाद्यं, अर्घ्यं, आचमनीयं समर्पयामि । (जल चढाउने)
2. **दूध तथा पञ्चामृत स्नान:**

   काद्रवेयाश्च ये सर्पाः मातृभक्तिपरायणाः ।
   दुग्धधारां प्रयच्छामि नागाः सन्तु सुखावहाः ॥

   ॐ नागदेवताभ्यो नमः पञ्चामृतस्नानं, दुग्धस्नानं च समर्पयामि ।
3. **शुद्ध जल स्नान:** ॐ नागदेवताभ्यो नमः शुद्धोदकस्नानं समर्पयामि ।
4. **वस्त्र र जनै:** ॐ नागदेवताभ्यो नमः वस्त्रं, यज्ञोपवीतं समर्पयामि ।
5. **चन्दन, सिन्दूर, अक्षता:** ॐ नागदेवताभ्यो नमः चन्दनं, सिन्दूरं, अक्षतांश्च समर्पयामि ।
6. **दूबो र पुष्पमाला:** ॐ नागदेवताभ्यो नमः दूर्वाङ्कुरान्, पुष्पमालां च समर्पयामि ।
7. **धूप र दीप:** ॐ नागदेवताभ्यो नमः धूपम् आघ्रापयामि, दीपं दर्शयामि ।
8. **विशेष नैवेद्य (लाभा, खीर, फलफूल):** ॐ नागदेवताभ्यो नमः लाजा (लाभा), पायसम् (खीर), फलानि च निवेदयामि ।
9. **ताम्बूल र दक्षिणा:** ॐ नागदेवताभ्यो नमः ताम्बूलं, दक्षिणां समर्पयामि ।

६. मूल ढोकामा नाग टाँस्ने विधि र मन्त्र

गाईको गोबर, दूबो र दूधको मद्दतले मूलढोकामाथि नागको चित्र टाँस्दै निम्न मन्त्र पढ्ने:

वज्र तथा सर्पभय निवारण मन्त्रः

अगस्तिश्च पुलस्त्यश्च वैशम्पायन एव च ।
सुमन्तुर्जैमिनिश्चैव पञ्चैते वज्रवारकाः ॥
मुनेः कल्याणमित्रस्य जरत्कारोर्जगद्गुरोः ।
आस्तीकस्य नमस्कुर्यात् सर्वसर्पभयं नश्यति ॥

७. विशेष नाग प्रार्थना

सर्वे नागाः प्रीयन्तां मे ये केचित् पृथिवीतले ।
ये च हेलिमरीचिस्था येऽन्तरे दिवि संस्थिताः ॥
ये नदीषु महानागा ये सरस्वतिगामिनः ।
ये च वापीतडागेषु तेषु सर्वेषु वै नमः ॥

८. क्षमा प्रार्थना र समर्पण

अपराधसहस्राणि क्रियन्तेऽहर्निशं मया ।
दासोऽयमिति मां मत्वा क्षमस्व परमेश्वर / नागराज ॥

समर्पण (हातमा जल लिएर छोड्ने):
अनेन पूजनेन श्री अष्टकुल नागदेवताः प्रीयन्ताम्, न मम । श्रीब्रह्मार्पणमस्तु ॥

नेपाली परम्परामा नाग पञ्चमीका नियमहरू:

- यस दिन जमिन खन्ने, हलो जोत्ने वा कोदालो चलाउने काम गर्नु हुँदैन।
- रोटी पकाउँदा फलामको तावा प्रयोग नगरी भुटेको वा उसिनेको खानेकुरा खाने चलन छ।
- गाईको शुद्ध काँचो दूध, दूबो र लाभा अनिवार्य रूपमा नागलाई अर्पण गरिन्छ।